

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра міжнародного права

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Universal and regional systems of human rights protection /

Універсальні та регіональні системи захисту прав людини»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2021

Харків – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Universal and regional systems of human rights protection / Універсальні та регіональні системи захисту прав людини» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. 14 с.

Розробник:
Сердюк Олександр Васильович,
доктор юридичних наук, професор

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного права
(протокол № 10 від 31 травня 2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри міжнародного права
(протокол № 11 від 27 червня 2022 р.)

Завідувач кафедри – Стешенко Володимир Миколайович,
кандидат юридичних наук, професор

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	«Universal and regional systems of human rights protection / Універсальні та регіональні системи захисту прав людини»
Статус навчальної дисципліни	За вибором студента
Викладач	Сердюк Олександр Васильович
Контактний телефон	050 303 6958
E-mail	serdiukoleks2015@nlu.edu.ua
Консультації	відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	ZOOM /відповідно до графіку та оголошень

Анотація навчальної дисципліни

Розкривається сутність та особливості системи захисту прав людини як сукупності договірних та інституційних елементів. Пояснюється значення основних парадигм сучасного міжнародного права прав людини. Аналізуються існуючі універсальна та регіональні системи. Розкривається зміст та особливості використання правозахисних механізмів, що існують в рамках цих систем.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – отримання студентами знань про нормативно-правові засади та інституційні механізми міжнародного захисту прав людини на універсальному та регіональному рівні, формування системного уявлення про дію міжнародного права прав людини як галузі сучасного міжнародного права та особливості його взаємодії з національним правом.

Завдання:

- засвоєння сучасного бачення ідеології прав людини, розуміння особливостей міжнародного права прав людини;
- формування методологічного бачення феному «системи захисту прав людини» та відмінностей універсального та регіонального формату такого захисту;

- визначення договірних та інституційних елементів універсальної системи захисту прав людини (ООН);
- формування вмінь та навичок використання процедур індивідуальної скарги до контрольних (конвенційних) органів;
- з’ясування особливостей побудови та функціонування регіональних систем захисту прав людини;
- формування вмінь та навичок використання процедур індивідуальної скарги до контрольних (конвенційних) органів Ради Європи.

***Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.
Міждисциплінарні зв’язки***

Пререквізити: «Міжнародне право», «Право Європейського Союзу», «Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та юридична практика», «Конституційне право України».

Кореквізити: «Introduction to European legal values / Вступ до європейських правових цінностей», «International law of treaties / Право міжнародних договорів».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН НД 1. Пояснювати історичні та політико-правові передумови становлення та розвитку універсальних та регіональних систем захисту прав людини.

РН НД 2. Застосовувати ціннісні та філософські засади сучасної доктрини прав людини в практичній діяльності.

РН НД 3. Демонструвати знання договірних засад системи захисту прав людини в рамках ООН (9 ключових конвенцій) – їх зміст; особливості підготовки та прийняття; взаємозв’язок з іншими договорами ООН; статус цих договорів в Україні.

РН НД 4. Пояснювати повноваження статутних органів ООН та створених ними органів у сфері прав людини.

РН НД 5. Демонструвати знання основних механізмів та інститутів контролю дотримання державами зобов'язань відповідно до ключових договорів ООН.

РН НД 6. Демонструвати знання процедури звітності держав в комітетах ООН та основних рішень, що приймаються за результатами такої процедури.

РН НД 7. Застосовувати акти тлумачення договорів комітетами ООН для вирішення практичних завдань в межах національного правопорядку.

РН НД 8. Демонструвати знання договірних та інституційних засад системи захисту прав людини в межах Ради Європи.

РН НД 9. Демонструвати знання процедур реалізації контрольних повноважень договірними органами базових конвенцій Ради Європи у сфері захисту прав людини; розуміння відмінностей процедур політичного та правового моніторингу.

РН НД 10. Демонструвати знання основних інструментів захисту прав людини в рамках ЄС а також розуміння особливостей Хартії фундаментальних прав ЄС та значення відповідної практики Суду ЄС.

РН НД 11. Демонструвати знання договірних засад та контрольних органів Міжамериканської системи захисту прав людини та вміння аналізувати практику (рішення та консультативні висновки) Міжамериканського суду та Міжамериканської комісії з прав людини, проводити порівняння їх правових позицій з підходами та тлумаченнями ЄСПЛ.

РН НД 12. Демонструвати знання специфіки африканської системи захисту прав людини та її основних складових (договірні та інституційні основи); вміння проводити її порівняння з іншими регіональними системами та знаходити специфічні позиції та підходи при тлумаченні міжнародних стандартів захисту прав людини.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Сучасне міжнародне право прав людини.	Сучасне міжнародне право прав людини.	8
2	Загальна характеристика системи захисту прав людини в межах ООН.	Загальна характеристика системи захисту прав людини в межах ООН.	8
3	Контрольні процедури договірних (конвенційних) органів	Контрольні процедури договірних (конвенційних) органів	8
4	Загальна характеристика регіональних систем захисту прав людини	Загальна характеристика регіональних систем захисту прав людини	8
5	Європейська система захисту прав людини в рамках Ради Європи	Європейська система захисту прав людини в рамках Ради Європи	8
6	Система захисту прав людини в рамках Європейського Союзу	Система захисту прав людини в рамках Європейського Союзу	8
7	Система захисту прав людини в рамках Організації з безпеки і співробітництва в Європі.	Система захисту прав людини в рамках Організації з безпеки і співробітництва в Європі.	8
8	Міжамериканська система захисту прав людини	Міжамериканська система захисту прав людини	8
9	Африканська система захисту прав людини	Африканська система захисту прав людини	8
10	Системи захисту прав людини в азійсько-тихоокеанському регіоні	Системи захисту прав людини в азійсько-тихоокеанському регіоні	8

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Самостійна робота (в годинах)
1	Загальна характеристика системи захисту прав людини в межах ООН.	Загальна характеристика системи захисту прав людини в межах ООН.	110
2	Загальна характеристика регіональних систем захисту прав людини	Загальна характеристика регіональних систем захисту прав людини	
3	Європейська система захисту прав людини в рамках Ради Європи		

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної самостійної підсумкової роботи;
- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, законодавчих актів зарубіжних країн;
- робота над кейсами з питань прийняття й виконання адміністративних актів;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до практичних занять, колоквиумів і тестування.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у Методичних матеріалах з навчальної дисципліни ««Universal and regional systems of human rights protection / Універсальні та регіональні системи захисту прав людини» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text

American Convention on Human Rights 22.11.1969. URL: <http://www.cidh.org/Basicos/English/Basic3.American%20Convention.htm>

Arab Charter on Human Rights, 2004. URL: https://www.eods.eu/library/LAS_Arab%20Charter%20on%20Human%20Rights_2004_EN.pdf

Inter-American Convention Against Racism, Racial Discrimination and Related Forms of Intolerance. URL: http://www.oas.org/en/sla/dil/docs/inter_american_treaties_A-68_racism.pdf

Inter-American Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Persons with Disabilities, 7 June 1999. URL: <https://www.refworld.org/docid/3de4cb7d4.html>

Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture, 9 December 1985. URL: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3620.html>

Rules of Procedure of the Inter-American Commission on Human rights. URL: <http://www.oas.org/en/iachr/mandate/Basics/rulesiachr.asp>

Rules of Procedure of the Inter-American Court on Human rights, 2009. URL: https://www.corteidh.or.cr/sitios/reglamento/nov_2009_ing.pdf

Основна література

Абашидзе А.Х. Договорные органы по правам человека в системе право-защитных механизмов Организации Объединенных Наций: учебно-методический комплекс. Москва: РУДН, 2012. 431 с.

Алстон Ф. Окончательный доклад по вопросу повышения долгосрочной эффективности договорной системы по правам человека ООН: E/CN.4/1997/74.

Буроменський М. В. Сердюк О. В. Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини судами України. Київ: ОБСЄ. 2018. 85 с.

Буткевич В.Г. Поняття, функції та принципи міжнародного захисту прав людини та основних свобод. Міжнародне право. Основні галузі. Київ, 2004. С. 196–201.

Гусейнов Л.Г. Международная ответственность государств за нарушения прав человека. Київ: Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2000. 316 с.

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (в питаннях та відповідях): навч.-довідк. посібник / О.В. Сердюк, О.Я. Трагнюк, І.В. Яковюк та інші; за заг. ред. І.В. Яковюка. Харків: Право, 2019. 124 с.

Мицик В.В. Права людини у міжнародному праві. Міжнародно-правові механізми захисту: підручник / Київ. нац. ун. ім. Тараса Шевченка, Ін. міжнар. відносин. Київ: Видавничий дім «Промені», 2010. 722 с.

Механизмы ООН против пыток и жестокого обращения / Харьковская правозащитная группа. Харків: Права людини, 2013. 324 с.

Прецедентные дела Комитета по правам человека / Сост. Р. Хански, М. Шейнин. Турку-Або: Институт прав человека при Университете Або Академи, 2004. 484 с.

Белих Я., Сердюк О., Буроменський М., Лутковська В., Смірнова О., Сиротенко С. Звіт за результатами громадського моніторингу застосування Верховним Судом практики Європейського суду з прав людини / Програма USAID реформування сектору юстиції «Нове правосуддя»; Громадська організація «Інститут прикладних гуманітарних. Харків: ППГД, 2019. 59 с.

Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: компендіум / [О. В. Сердюк, Ю. В. Щокін, І. В. Яковюк та ін.]; за заг. ред. О. В. Сердюка, І. В. Яковюка. Харків: Право, 2018. 374 с.

Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: компендіум / [О. В. Сердюк, Ю. В. Щокін, І. В. Яковюк та ін.]; за заг. ред. О. В. Сердюка, І. В. Яковюка. 2-ге вид, допов. Харків: Право, 2019. 404 с.

Шевчук С. Порівняльне прецедентне право з прав людини. Київ: Реферат, 2002. 344 с.

Barabash I. H., Serdiuk O. V., Steshenko V. M. (2020). Ukraine in European Human Rights Regime: Breaking *Path Dependence* from Russia. In: Ramiro Troitiño D., Kerikmäe T., de la Guardia R., Pérez Sánchez G. (eds). *The EU in the 21st Century*. Springer, Cham. pp. 247–270.

Basch F. The Effectiveness of the Inter-American System of Human Rights Protection: a Quantitative Approach to its Functioning and Compliance with its Decisions. *International Human Rights Law and Practice*. 2012. No 12. P. 9–36.

Brownlie I. *Basic Documents on Human Rights* / I. Brownlie, G.S. Goodwin-Gill. Oxford: Oxford University Press, 2006. 1261 p.

de Schutter O. *International Human Rights Law. Cases, Materials, Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 1033 p.

From Judgment to Justice: Implementing International and Regional Human Rights Decisions / Open Society Justice Initiative. New York: Open Society Foundations, 2010. 199 p.

Harris, O'Boyle & Warbrick: *Law of the European Convention on Human Rights*. Oxford University Press, 2014. 1006 p.

Schabas W.A. *The European Convention on Human Rights: A Commentary* / Oxford University Press, 2015. 1414 p.

Додаткова література

Асірян С.Р. Створення та діяльність Комісії ООН з прав людини (1946–2006 рр.). *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 4. Том 2. С. 174–176.

Гнатовський М.М. Застосування міжнародного гуманітарного права органами Міжамериканської системи захисту прав людини. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 3–8.

Малишев Б.В. Загальна декларація прав людини 1948 р. та сучасне право розуміння. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2012. № 3 (11). С. 147–160.

Сироїд Т.Л. Міжнародні універсальні контрольні органи захисту прав людини: сучасний стан та перспективи розвитку // Міжнародне право ХХІ століття: сучасний стан та перспективи розвитку: [кол. моногр.]: з нагоди 60-ліття В.М. Репецького. Львів: Піраміда, 2013. С. 222–236.

Стещенко В. М. Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір: навч. посіб. 2-ге вид., змін. Харків: Право, 2019. 392 с.

Serdiuk, O.; Ryabchenko Ya.; Us, M. On the problems state forms of protection of subjective rights of participants in banking legal relation. *Financial and credit activity – problems of theory and practice*. 2020. Vol. 2. Iss. 33. P. 58–64. (*Web of Science Core Collection*)

Serdiuk, O. V., & Grabchak, G. V. (2021). Problematic issues of submitting of counterclaims in International centre for settlement of investment disputes. *Problems of Legality*, (155), 238–253. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.155.239558>

Інтернет-ресурси

База рішень ЄСПЛ – <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/hudoc>

Офіційний сайт ЄСПЛ –

<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

Офіційний сайт Міжамериканського суду з прав людини –

<http://www.corteidh.or.cr>

Офіційний сайт Організації американських держав –

<http://www.oas.org/en/sla/dil/docs>

Офіційний сайт ООН – <http://www.un.org/russian/>

Офіційний сайт Міжнародного Суду ООН – <http://www.icj-cij.org>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри міжнародного права. URL: http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=217:kafedra-mizhnarodnoho-prava&Itemid=151

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні заняття; систематично та активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань; якісно виконувати письмові завдання, контрольні та самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені за поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь в наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога – дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([https://nlu.edu.ua/files/norm doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf](https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf)).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (приміром, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Universal and regional systems of human rights protection / Універсальні та регіональні системи захисту прав людини» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-

рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60 балів.

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34